

SXEDIO.E5

20.12.1881: ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΖΗΤΟΥΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΠΟΙΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΚΚΛΕΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΛΑΟ

Το πρώτο Νομοθετικό Συμβούλιο ή Κυπριακή Βουλή που συνέστησε η Αγγλία στην Κύπρο, αποτελείτο από διορισμένα μέλη- Αγγλους και Κυπρίους.

Ωστόσο οι Κύπριοι δεν δέχθηκαν για πολύ καιρό αυτή την κατάσταση και ζήτησαν τη συγκρότηση πραγματικού Νομοθετικού Συμβουλίου, του οποίου τα μέλη να εκλέγονταν απευθείας από το λαό.

Όλα ξεκίνησαν από τα Διοικητικά Συμβούλια, γνωστά ως Ιταρέ Μετζιλίς, τα οποία είχαν συσταθεί το **1877** ύστερα από το Σύνταγμα που προσέφερε η Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά που δεν εφαρμόστηκε ουσιαστικά, γιατί τον επόμενο χρόνο (**1878**) η Κύπρος καταλήφθηκε από τους Αγγλους.

Σύμφωνα με υπόμνημα των Ελλήνων Κυπρίων προς τον μετέπειτα Υπατο Αρμοστή Βίδδωλφ (**20.12.1881**) τονιζόταν ιδιαίτερα για τα Συμβούλια (Μεταγλώττιση):

"Κατά συνέπεια η προηγούμενη διοίκηση της νήσου, που ήταν συγκεντρωμένη στην αυθαίρετη βούληση ενός Σατράπη, περιορίστηκε σε τακτά όρια, με τον σχηματισμό των Διοικητικών Συμβουλίων (Μετζιλίς Ιταρέ) πολλά από τα μέλη του οποίου ήσαν αιρετά από το λαό. Τα Δημοτικά Συμβούλια εγκαθιδρύθηκαν και προήχθησαν διά νόμου το **1877**, ο οποίος είχε διαταχθεί να εφαρμοσθεί στην Κύπρο. Με το Νόμο αυτό αναδιοργανώνονταν τα Δημαρχεία και με βάση το τελευταίο Σύνταγμα η Κύπρος αντιπροσωπεύθηκε στη Βουλή που συνήλθε στην Κωνσταντινούπολη. Σε τέτοια κατάσταση βρισκόταν η Νήσος όταν περιήλθε υπό το σκήτρο της Μεγάλης Βρετανίας".

Τα Συμβούλια επιλαμβάνονταν διαφόρων μέτρων που αφορούσαν την πολιτική και οικονομική

διακυβέρνηση του τόπου, τη συλλογή των φόρων, τα δημόσια έργα, τις κτηματικές υποθέσεις και τη γεωργία.

Επί τουρκοκρατίας, τα Συμβούλια είχαν την ευχέρεια να απευθύνονται προς την Πύλη κατευθείαν και αυτό αποτελούσε ένα είδος χαλιναγώγησης των αυθαιρεσιών της Εκτελεστικής Εξουσίας που υπήρχε στο νησί.

Εκτός από τα Επαρχιακά Συμβούλια υπήρχε το Κεντρικό Συμβούλιο που αποτελείτο από το Μουτεσαρίφη ή Διοικητή, τον Καδή, τον Μουφτή, τον Αρχιεπίσκοπο, τον Αρχιλογιστή, τον Αρχιγραμματέα, το Λογιστή του Εφκάφ και τέσσερα μέλη που εκλέγονταν, δηλαδή δύο Έλληνες και δύο Τούρκους.

Με την άφιξη όμως των Αγγλων στην Κύπρο το **1878** η νέα διοίκηση περιόρισε τις εξουσίες του Κεντρικού Συμβουλίου κι έτσι, από τις **10** Μαρτίου **1881**, τα μέλη του απευθύνθηκαν στον Αρμοστή Ρόμπερτ Βίδδωλφ που διαδέχθηκε τον Σερ Γκάρνερ Γούσλη το **1879** και ζήτησαν διευκρινίσεις αναφορικά με τις εξουσίες και τα καθήκοντά τους.

Τα μέλη του Συμβουλίου που υπέγραψαν την ακόλουθη επιστολή ήταν ο Μουφτής της Κύπρου Εσσεΐδ Αχμέτ Ασήμ, ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος, και τα μέλη Μουσταφά Φουάτ, Μεχμέτ Αρίφ, Γεωργάκης Μιχαηλίδης και Χ. Σεβέρης (Μεταγλώττιση):

Προς την Α. Ε. Βαλήν της Κύπρου.

Οι υποφαινόμενοι ευσεβάστως ζητούμε από την Εξοχότητά σας όπως ευαρεστούμενη μας πληροφορήσει εάν η Κυβέρνηση της Κύπρου προτίθεται ή όχι να διατηρήσει το Κεντρικό Μετζιλίς Ισταρέ της νήσου και εάν τα καθήκοντά του θα είναι εκείνα τα οποία διαγράφονται από τον Οθωμανικό Νόμο ή θα καθορισθούν με νέους κανονισμούς και οδηγίες από την Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας.

Ο Αρχιγραμματέας Φαλκ Ουάρρεν απαντώντας ανέφερε ότι η αγγλική διοίκηση κατέστησε τα καθήκοντα των Συμβούλιων αμφίβολα και ανακοίνωνε ότι η Κυβέρνηση θα ανακοίνωνε τις προθέσεις της σύντομα.

Ο περιορισμός αυτός των καθηκόντων των Συμβουλίων που σήμαινε αφαίρεση των εξουσιών των Κυπρίων και ιδιαίτερα των στελεχών της Εκκλησίας (που κατά την τουρκοκρατία έπαιζαν τόσο σημαντικό ρόλο ως Μιλλέτ Πασιήες-Εθνάρχες) και του Μουφτή και του θρησκευτικού ιδρύματος των Τούρκων, Εφκάφ, σε συνδυασμό με τα άλλα παράπονα των Ελλήνων Κυπρίων, κυρίως, από την αγγλική διοίκηση και ιδιαίτερα τη διάψευση των ελπίδων τους ότι θα τύγγχαναν καλύτερης μεταχείρισης από την αγγλική διοίκηση, αλλά και της άρνησης για παραχώρηση της Κύπρου στην Ελλάδα και από τους Φιλελεύθερους του πρωθυπουργού της Βρετανίας Γλώδσωνα, άρχισαν να δημιουργούν προστριβές.

Τα υπομνήματα που υπέβαλλαν είναι χαρακτηριστικά των αιτημάτων των κατοίκων και ιδιαίτερα της πλειοψηφίας που αποτελείτο από Έλληνες.

Τα μέλη των Συμβουλίων, αλλά και τα μέλη του Νομοθετικού, ως μη εκλεγόμενα, θεωρούνταν από τους κατοίκους ως άνθρωποι που συνεργάζονταν με τον κυρίαρχο και έπρεπε να εγκαταλείψουν τις θέσεις τους παραιτούμενοι εξασκώντας με τον τρόπο αυτό πίεση για ικανοποίηση των αιτημάτων των Κυπρίων.

Έτσι, ενώ τον Αύγουστο του **1881** οργάνωσαν διάφορα συλλαλητήρια διαμαρτυρόμενοι για τη στάση των Αγγλων γύρω από τον περιορισμό των εξουσιών των Συμβουλίων και ιδιαίτερα του Κεντρικού, μετά το θάνατο του Χρ. Π. Οικονομίδη, ενός από τα μέλη του Νομοθετικού, το άλλο μέλος, ο Θεόδωρος Πιριστιάνης υπέβαλε στις **22** Οκτωβρίου του ιδίου χρόνου προφορικά και αργότερα γραπτώς την παραίτηση του στο Βίδδωλφ: (Μεταγλώττιση):

"Το διοικητικό σύστημα που εφαρμόστηκε στη νήσο δεν ικανοποίησε τις νόμιμες αξιώσεις της χώρας η οποία με υπόμνημά της που έφερε τις υπογραφές των αντιπροσώπων και εκκλησιαστικών αρχηγών της υπέδειξε τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν για να ασφαλισθεί η ηθική και υλική ανάπτυξη της χώρας, η οποία τέθηκε κάτω από τη διοίκηση ενός από τα μάλλον

φιλελεύθερα και πολιτισμένα Έθνη.

Ιδιαίτερα το Συμβούλιο του οποίου είχα την τιμή να γίνω μέλος θεωρείται καταρτισμένο και λειτουργεί έτσι ώστε να ελκύει την εμπιστοσύνη των ιθαγενών κατοίκων, και το δημόσιο φρόνημα του οποίου την ύπαρξη η Εξοχότητά σας ευαρεστήθηκε να αγνωρίσει διαδηλώνεται στην πορεία του χρόνου πλέον με παρρησία εναντίον της συμμετοχής των Ελλήνων Κυπρίων σε Συμβούλιο, στο οποίο η πλειοψηφία η πλειονοψηφία είναι ασφαλισμένη υπέρ της Κυβέρνησης ως ο Εξοχότατος Υπουργός δεν δίστασε να αναγνωρίσει με παρρησία και ευθύτητα, οι οποίοι δεν ανήκουν ή σε πρόσωπα της υψηλής περιοχής του.

Κατά την επίσκεψη μου στο Άρμοστείο την Παρασκευή είχα την τιμή να πω στην Εξοχότητα σας, ότι το δημόσιο φρόνημα εκδηλώθηκε κατά τον μάλλον αναμφίβολο τρόπο εναντίον της παρουσίας μου στο Νομοθετικό Συμβούλιο, και ότι κινδύνευα να δω τους μάλλον στενούς φίλους μου να αίρουν την εμπιστοσύνη τους προς εμένα, εάν επέμενα να παρέχω τη συνδρομή του σε κατάσταση πραγμάτων που αποδοκιμάζεται από την κοινή συνείδηση.

Θα λυπηθώ πολύ, αν η κοινοποίηση της ιδέας αυτής προκαλέσει κάποιαν παρανόηση και τολμώ να βεβαιώσω την Εξοχότητα σας ότι οι Έλληνες της Κύπρου δεν επιζητούν την άκαιρη δημιουργία δυσχερειών στην Κυβέρνηση και ότι όλοι, χωρίς εξαίρεση, είναι πρόθυμοι να παράσχουν σοβαρά και νομοταγώς και χωρίς υστεροβουλία τις υπηρεσίες τους, ευθύς ως εισαχθούν τέτοιες μεταρρυθμίσεις, ώστε να ασφαλισθεί η καλή διοίκηση της χώρας τους προς όφελος και αυτών και της κυβέρνησης.

Η Εξοχότητά σας μπόρεσε να εκτιμήσει τα προτερήματα του λαού τον οποίον η κυβέρνηση ενεπιστεύθη στην ευφυή διακυβέρνηση σας. Ο τόσο ειρηνικός, λογικός και ευάγωγος αυτός λαός ελπίζει ότι δεν θα προκαλέσει κακό στη χώρα του, εάν αντί να υποβάλλει τις επιθυμίες του μέσω ανεπίσημων μελών, που δεν απολαμβάνουν της εμπιστοσύνης του, προτιμήσει να προσφύγει στο τόσο κοινό δικαίωμα του

να αναφέρεται με λαμβανόμενους από τους κόλπους του και εκλεγόμενους από αυτόν, οι οποίοι για τούτο ακριβώς θα έχουν μεγαλύτερη πληρεξουσιότητα να τον αντιπροσωπεύουν".

Ο Αρμοστής Βίδδωλφ όμως, μόλις πήρε την επιστολή της παραίτησης του Περιστιάνη, αντέδρασε αψυχολόγητα και προσέφερε την κενωθείσα θέση σε άλλο Έλληνα Κύπριο, αλλά κι αυτός την απέρριψε για τους ίδιους λόγους που επικαλείτο ο Περιστιάνης, δηλαδή ότι οι αντιπρόσωποι των Κυπρίων έπρεπε να εκλέγονται από το λαό.

Ο Βίδδωλφ μάλιστα με επιστολή του στις 7 Νοεμβρίου 1881 με την οποία πληροφορούσε τον βρετανό υπουργό Κίμπερλι για τις αποφάσεις των Ελλήνων προχώρησε για να εισηγηθεί ότι "η εργασία στο Νομοθετικό στην Κύπρο πρέπει να εκτελείται στο μεταξύ χωρίς τη βοήθεια της ελληνικής κοινότητας, αν αυτοί αρνούνται να υπηρετήσουν την Αυτής Μεγαλειότητα" και ζητούσε οδηγίες πως να ενεργήσει.

Ο Κίμπερλι όμως έβλεπε τα πράγματα πιο ψύχραιμα και πληροφορόρησε τον Βίδδωλφ ότι οι κενωθείσες θέσεις δεν έπρεπε να πληρωθούν μια και οι ίδιοι οι Έλληνες Κύπριοι εμφανίζονταν να μη επιθυμούν να τις πάρουν.

Ταυτόχρονα για να καθυсуχάσει τα πνεύματα ανακοίνωσε δημόσια ότι η βρετανική Κυβέρνηση προτίθετο να εισηγηθεί στη Βασίλισσα κάποιες αλλαγές στη διακυβέρνηση της Κύπρου, ώστε οι αντιπρόσωποι του να εκλέγονται από το λαό.

Ωστόσο ο Βίδδωλφ σε κάποιο στάδιο, για να δείξει την πιγμή του πλήρωσε την κενωθείσα θέση του αποθανόντος Οικονομίδα από τον βρετανό Ουάτκινς και ο Κίμπερλι έδωσε τελικά την έγκριση του στις 8 Δεκεμβρίου 1881.

Όμως για τους Κυπρίους ο δρόμος που πήραν φαινόταν να είναι χωρίς επιστροφή και για να πιέσουν περισσότερο τας πράγματα, απάντησαν στα μέτρα του Αρμοστή με μαζικές παραιτήσεις από διάφορες θέσεις που κατείχαν στα Διοικητικά Συμβούλια.

Ετσι στις **8/20** Νοεμβρίου **1881** ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος υπέβαλε στον Κυβερνήτη Βίδδωλφ τις παραιτήσεις των μελών του Δημαρχείου Λευκωσίας και άλλων διορισθέντων μελών σε άλλα Συμβούλια και ανακοίνωσε ότι ούτε ο ίδιος θα μετέσχε στο Κεντρικό Συμβούλιο.

Στις **26** Νοεμβρίου **1881** ο Βίδδωλφ απάντησε στον Αρχιεπίσκοπο εκφράζοντας την υποψία ότι πίσω από τις αποφάσεις "προωθούν κάποια εξέγερση εναντίον της Εκτελεστικής Εξουσίας και πέτυχαν να μεταβάλουν τα αισθήματα ορισμένων από αυτούς που προηγούμενως ήσαν αφιερωμένοι στην Κυβέρνηση".

Τις παραιτήσεις των Λευκωσιατών ακολούθησαν οι παραιτήσεις και άλλων παραγόντων στις άλλες πόλεις.

Ετσι στις **10/22** Νοεμβρίου ο Μητροπολίτης Κιτίου υπέβαλε στον Αρμοστή τις παραιτήσεις των Ζ. Πιερίδη και Σ. Ιακωβίδη από το Συμβούλιο της Διοίκησης και ανακοίνωσε ότι στη Λεμεσό ο Χριστιανικός πληθυσμός αρνείτο να εκλέξει νέα μέλη του Δημαρχείου και του Συμβουλίου και ότι ο ίδιος δεν θα παρίστατο στις συνεδρίες του Διοικητικού Συμβουλίου της Λάρνακας.

Ταυτόχρονες παραιτήσεις ήλθαν και από την Επαρχία Κερύνειας όπου στις **22** Νοεμβρίου ο Επίσκοπος της πόλης πληροφορούσε το Βίδδωλφ ότι τα έλη του Δημαρχείου και του Επαρχιακού Συμβουλίου είχαν υποβάλει τις παραιτήσεις τους.

Το ίδιο έκαμε επίσης στις **17/29** Νοεμβρίου και ο Επίσκοπος Πάφου ο οποίος πληροφορούσε τον Βίδδωλφ ότι δεν θα παρίστατο στις συνεδρίες του Συμβουλίου της Διοίκησης Πάφου.

Ετσι ένας- ένας όλοι οι Επίσκοποι και όσοι κατείχαν κάποια αξιώματα στις επαρχίες τους υπέβαλλαν τις παραιτήσεις τους πιέζοντας τα πράγματα και την αγγλική Διοίκηση να αναλάβει κάποια δράση.

Οι Έλληνες Κύπριοι όμως προχώρησαν στις αποφάσεις τους και συνέστησαν παγκύπρια επιτροπή η οποία ετοίμαζε υπόμνημα στην Κυβέρνηση με τα

αιτήματα τους και για τον σχηματισμό της είχε ήδη ενημερώσει τον Βίδδωλφ ο Περιστιάνης που είχε παραιτηθεί από το Νομοθετικό.

Τελικά ο Υπάτος Αρμοστής, φοβούμενος ότι τα πράγματα θα ξέφευγαν από τον έλεγχό του, αναγκάστηκε να δεχθεί αντιπροσωπεία των Ελλήνων Κυπρίων με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο, στην οποία συμμετείχαν οι τρεις Επίσκοποι (Πάφου, Κιτίου και Κερύνειας) και επτά νομικοί-έξι από τη Λευκωσία και ένας από την Αμμόχωστο).

Ακολούθησε μια δεύτερη συνάντηση στην οποία ο Βίδδωλφ ενημέρωσε την αντιπροσωπεία για τις σκέψεις της Αγγλικής Κυβέρνησης για μελετούμενες αλλαγές στο Νομοθετικό.

Στις **9** Δεκεμβρίου **1881** ο Βίδδωλφ ενημερώνοντας τον υπουργό του στη Βρετανία ανέφερε:

"Πρώτο ζήτημα το οποίο μου προέβαλε η Επιτροπή ήταν εκείνο του Νομοθετικού, για το οποίο ήθελε να πληροφορηθεί ποιος θα ήταν ο αριθμός των μελών, πόσα τα επίσημα και εάν όλα τα ιθαγενή, θα εκλέγονταν από το λαό. Απάντησα ότι ήθελα να προετοιμάσω τις παρατηρήσεις μου και υπέμνησα ότι το Νομοθετικό Συμβούλιο συστάθηκε με Διάταγμα της Βασίλισσας εν Συμβουλίω, ότι η Βασίλισσα ενήργησε κατά συμβουλή της Κυβέρνησης της και ότι η Κυβέρνηση της Κύπρου δεν έχει καμιά ισχύ να επιφέρει κάποια αλλοίωση σ' αυτό. Γνώριζαν ήδη αυτοί, πρόσθεσα, ότι η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας μελετούσε να την συμβουλευσει όπως η πλειονότητα από ιθαγενή μέλη, θα ήσαν αιρετά από το λαό, ότι ο ακριβής αριθμός των μελών βρίσκεται ακόμη υπό κρίση της Εξοχότητάς σας σε σχέση με τους αριθμούς του πληθυσμού, οι οποίοι θα φαίνονταν ύστερα από την πρόσφατη απογραφή του πληθυσμού".

Η αντιπροσωπεία ζήτησε επίσης όπως οι δικαστές εκλέγονται επίσης από τον λαό, αλλά ο Βίδδωλφ, σύμφωνα με την επιστολή του, απάντησε ότι "η εκλογή δικαστών από το λαό ήταν σύστημα πολύ αντίθετο με τις ιδέες της Δυτικής Ευρώπης".

Όμως οι Έλληνες Κύπριοι συνέχιζαν τις πιέσεις και έθεσαν τις θέσεις τους και γραπτώς προς το Βίδωλφ με ένα υπόμνημα στις **20 Δεκεμβρίου 1881**.

Με το υπόμνημα ζητείτο όπως το Νομοθετικό καταστεί πραγματικά αντιπροσωπευτικό σώμα και τονιζόταν ότι στα τρία χρόνια της λειτουργίας του δεν μπόρεσε να εκπληρώσει τον σκοπό για τον οποίο συστάθηκε.

Ζητούσαν ακόμα όπως δοθεί εξουσία στο Νομοθετικό να συζητεί και εγκρίνει τον Προϋπολογισμό.

Αναφερόταν στο υπόμνημα: (Μεταγλώττιση).

"ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ: Με το υπόμνημα του **1879** ο ελληνικός πληθυσμός της νήσου υπέβαλε την ευχήν για δημιουργία αντιπροσωπευτικού συστήματος, το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει προς τον σκοπό τον οποίο βεβαίως επιδιώκει η Κυβέρνηση της Βασίλισσας, δηλαδή την ηθική και υλική μας προαγωγή.

Επιθυμούμε πάλι, όπως με πολλήν ευλάβεια αλλά και με μεγάλη ελπίδα να υποβάλουμε και αμέσως την ευχήν αυτήν στην Κυβέρνηση, η οποία ευαρεστήθηκε ήδη να εξαγάγει επί του προκειμένου γνώμη που δεν αντιτίθεται στην αναμφισβήτητη επιθυμία των αντιπροσώπων μας.

Η λειτουργία ήδη για τρία χρόνια του Νομοθετικού Συμβουλίου έπεισε κάθε κύπριον, ότι δεν μπορούσε να εκπληρώσει το σκοπό για τον οποίο ιδρύθηκε. Ως συνέπεια ακριβώς αυτού ζητούμε όπως μας επιτραπεί να εκφράσουμε τις σκέψεις μας για το σπουδαίο αυτό ζήτημα, το οποίο όπως ελπίζουμε απασχολεί τώρα σοβαρά την Κυβέρνηση.

Ο κύριος σκοπός του Συμβουλίου αυτού είναι η πρόνοια για τις ανάγκες του τόπου και η ενασχόληση του στην περαιτέρω ηθική και υλική του ανάπτυξη.

Άρα είναι επάναγκες να συγκροτείται από πρόσωπα που γνωρίζουν καλώς τα πράγματα του τόπου και θα είναι υπεύθυνοι στην Κυβέρνηση και το λαό, του οποίου πρέπει να τυγχάνουν της εμπιστοσύνης.

Γι' αυτό πρέπει να λαμβάνονται από τον λαό και να εκλέγονται από αυτόν ανάλογα με τον πληθυσμό της

κάθε φυλής σύμφωνα με την τελευταία απογραφή.

Η πλειονοψία οφείλει να διασφαλισθεί υπέρ των ιθαγενών μελών, των οποίων ο αριθμός είναι επιθημητό όπως μη είναι λιγότερος των **18**, ώστε το Συμβούλιο να συγκεντρώνει τις διάφορες γνώσεις για τις ανάγκες του τόπου.

Θεωρούμε απαραίτητο όπως τα ιθαγενή μέλη έχουν το δικαίωμα να νομοθετούν, να ψηφίζουν τον Προϋπολογισμό εσόδων και εξόδων και να προτείνουν νόμους, όπως επίσης και όπως παραμένει στην Κυβέρνηση το δικαίωμα της αρνησικυρίας".